

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ**

Спеціальність: **222«Медицина»**
Освітньо-професійна програма: **Медицина**
Код компонента в освітній програмі: **ОК 7**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **очна (денна)**
Рік навчання: **2**
Семестр(и): **III (осінній)**
Тип освітнього компонента **обов'язковий**
Навчальний рік: **2025-2026**

Обсяг: **5 кредити ECTS (150 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**
Підсумковий контроль: **іспит**
Пререквізити: **курс біології за шкільною програмою**

Кафедра/підрозділ: **кафедра анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії, пр-т Незалежності, 12**

Керівник освітнього компонента: **доц. Сазонова Ольга Миколаївна, om.sazonova@kntmu.edu.ua**

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.kntmu.edu.ua/course/view.php?id=5111>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вивчення освітнього компоненту «Анатомія людини» для медиків являє собою адаптовану до потреб медицини класичну модель університетського курсу, який передбачає набуття кожним здобувачем знань у світі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря.

МЕТА КУРСУ: набуття кожним здобувачем знань з анатомії у світі природничо-наукових уявлень про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Підготовка майбутнього фахівця медичної галузі спрямована на **формування компетентного, високопрофесійного та морально зрілого спеціаліста**, здатного ефективно реалізовувати свої знання й уміння у сфері охорони здоров'я.

- 1. Набуття системи знань і компетентностей.**
Забезпечення здобуття глибоких загальних, спеціальних, фундаментальних та професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, необхідних для якісного виконання типових професійних завдань, пов'язаних із діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді.
- 2. Розуміння психофізіологічних основ здоров'я людини.**
Засвоєння знань про психофізіологічні особливості людини, принципи збереження та зміцнення здоров'я, профілактику захворювань, методи лікування, а також закономірності формування і підтримання здоров'я населення.
- 3. Професійне оцінювання стану пацієнта.**
Формування здатності здійснювати всебічне оцінювання результатів опитування пацієнта, фізичного обстеження, лабораторних та інструментальних досліджень з метою визначення стану здоров'я та своєчасного виявлення патологічних змін.
- 4. Виховання етичної та моральної відповідальності.**
Формування фахівця з високими професійними та особистісними якостями, який дотримується принципів гуманізму, професійної етики та положень етичного кодексу лікаря.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**Перелік тем лекцій (10 год.):**

1. Анатомія вегетативної нервової системи. Морфо-функціональні особливості будови, кровопостачання та іннервації органів тіла людини.
2. Судини і нерви голови та шиї.
3. Судини і нерви верхньої кінцівки
4. Судини і нерви грудної та черевної порожнин.
5. Судини і нерви тазу та нижньої кінцівки.

Перелік тем практичних занять (100 год.):

1. Ембріогенез спинного мозку. Анатомія спинного мозку. Утворення спинномозкового нерву. Ембріогенез головного мозку. Загальна анатомія головного мозку. Основа головного мозку. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
2. Анатомія кінцевого мозку. Рельєф плаща. Локалізація функцій в корі півкуль великого мозку. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
3. Нюховий мозок. Мозолисте тіло. Склепіння. Базальні ядра. Бічні шлуночки. Біла речовина півкуль великого мозку. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
4. Анатомія проміжного та середнього мозку. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
5. Анатомія заднього мозку. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
6. Анатомія довгастого мозку. IV шлуночок. Ромбоподібна ямка. Оболони головного і спинного мозку та їх похідні. Пазухи. Цистерни. Утворення і шляхи циркуляції спинномозкової рідини. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
7. Провідні шляхи ЦНС (висхідні: шкірної чутливості та пропріоцептивні; низхідні: пірамідні та екстрапірамідні). Тестові та ситуаційні завдання за темою.
8. Загальна естезіологія. I пара черепних нервів. Орган нюху. Допоміжний апарат зору. III, IV та VI пари черепних нервів. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
9. Анатомія ока. Провідний шлях зорового аналізатора. II пара черепних нервів. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
10. Анатомія вуха. Провідні шляхи слуху та рівноваги. VIII пара черепних нервів. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
11. Анатомія органа смаку. VII пара черепних нервів. IX, X, XI та XII пари черепних нервів. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
12. V пара черепних нервів. Вегетативні вузли голови. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
13. Підсумкове заняття «Анатомія ЦНС. Органи чуття та черепні нерви».
14. Загальні принципи будови і функції судинної системи. Анатомічна класифікація артерій (присерцеві, магістральні, екстраорганні, інтраорганні). Класифікація артерій за будовою стінки. Типи галуження артерій. Поняття про шляхи колатерального (обхідного) плину крові. Вікові особливості артерій. Анатомічна класифікація вен (присерцеві, магістральні, екстраорганні, інтраорганні). Класифікація вен за будовою стінки. Поверхневі вени, глибокі вени. Венозні сітки, венозні сплетення. Судини гемомікроциркуляторного русла, будова їх стінки і функції. Лімфатичні судини, принципи їх будови, функції.
15. Анатомія вегетативної нервової системи. Загальні закономірності будови і функції. Симпатична і парасимпатична частини вегетативної нервової системи: морфологічні, функціональні відмінності, об'єкти іннервації. Центри вегетативної нервової системи в головному і спинному мозку. Периферійний відділ вегетативної нервової системи: вегетативні вузли, нерви, вегетативні сплетення.
16. Аорта. Гілки дуги аорти. Загальна та зовнішня сонні артерії. Підшкірні вени шиї. Шийне сплетення. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
17. Внутрішня сонна артерія, внутрішня яремна вена. Загальна лицева вена. X пара черепних нервів (головний та шийний відділи). Судинно-нервовий пучок шиї. Шийний відділ симпатичного стовбуру. Тестові та ситуаційні завдання за темою.

18. Плечове сплетення. Підключичні та пахвові артерії й вени. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
19. Судини та нерви вільної частини верхньої кінцівки. Топографія судинно-нервових пучків верхньої кінцівки. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
20. Грудна аорта. Верхня порожниста вена. Непарна та півнепарна вени. Міжреброві нерви. X пара черепних нервів (грудний відділ). Грудний відділ симпатичного стовбуру. Нервові сплетення органів грудної порожнини. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
21. Черевна аорта. Нижня порожниста та ворітна вени. Міжсистемні венозні анастомози. Вегетативні сплетення черевної порожнини. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
22. Загальна, зовнішня та внутрішня клубові артерії. Кровопостачання органів тазу. Загальна, зовнішня та внутрішня клубові вени. Особливості венозного відтоку від органів тазу. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
23. Поперекове сплетення. Крижове та куприкове сплетення. Вегетативні нервові сплетення тазу. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
24. Судини та нерви вільної частини нижньої кінцівки. Топографія судинно-нервових пучків нижньої кінцівки. Тестові та ситуаційні завдання за темою.
25. Підсумкове заняття «Судини і нерви голови, шиї, тулуба та кінцівок». Комп'ютерне тестування за базою КРОК-I (матеріал I, II та III семестрів).

Перелік тем самостійної роботи студента (40 год.)

1. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах зовнішню будову спинного і головного мозку.
2. Оволодіти умінням малювати схему простої та складної рефлекторних дуг.
3. Оволодіти умінням малювати схему внутрішньої будови спинного мозку, відрізнити будову сірої речовини спинного мозку, відрізнити будову білої речовини спинного мозку.
4. Оволодіти умінням малювати схему будови спинномозкового нерва.
5. Оволодіти умінням малювати схему будови похідних ромбоподібного і середнього мозку, схему будови сірої та білої речовини довгастого мозку, схему будови сірої та білої речовини моста, схему будови сірої речовини мозочка, схему будови сірої та білої речовини середнього мозку.
6. Оволодіти умінням малювати схему розміщення ядер черепних нервів в ромбоподібній ямці.
7. Оволодіти умінням малювати схему топографії провідних шляхів внутрішньої капсули.
8. Оволодіти умінням малювати схему висхідних провідних шляхів кіркового напрямку, висхідних провідних шляхів мозочкового напрямку.
9. Оволодіти умінням малювати схеми: низхідних шляхів пірамідної системи, низхідних шляхів екстрапірамідної системи.
10. Оволодіти умінням малювати схеми міжоболонних просторів головного і спинного мозку.
11. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах будову органів чуття.
12. Оволодіти умінням малювати схему провідних шляхів зорового аналізатора.
13. Оволодіти умінням малювати схему провідних шляхів слуху та рівноваги.
14. Оволодіти умінням малювати схему загальної будови черепних нервів, похідних головного мозку.
15. Оволодіти умінням малювати схему будови змішаних черепних нервів.
16. Оволодіти умінням малювати схеми будови I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII пар черепних нервів.
17. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах черепні нерви.
18. Підготовка огляду наукової літератури або проведення наукового дослідження (за вибором) : Варіанти та аномалії розвитку органів травної системи. Варіанти та аномалії розвитку органів дихальної системи. Варіанти та аномалії розвитку органів сечової

системи. Варіанти та аномалії розвитку органів чоловічої статеві системи. Варіанти та аномалії розвитку органів жіночої статеві системи. Варіанти та аномалії розвитку органів імунної та ендокринної системи. Варіанти та аномалії розвитку спинного мозку та його оболон. Варіанти та аномалії розвитку головного мозку та його оболон. Варіанти та аномалії розвитку органу зору. Варіанти та аномалії розвитку органу слуху. Шляхи відтоку лімфи від органів черевної порожнини. Будова черепних нервів.

19. Оволодіти умінням 1 Опрацювання матеріалів демонструвати на препаратах судини голови та шиї.
20. Оволодіти умінням малювати загальну схему будови вегетативного вузла голови.
21. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах судини грудної порожнини, судини черевної порожнини, судини порожнини малого таза.
22. Оволодіти умінням малювати схему будови рефлекторної дуги ВНС.
23. Оволодіти умінням малювати схему будови вегетативної нервової системи.
24. Оволодіти умінням малювати загальну схему взаємовідносин між центральним і периферійними відділами симпатичної частини ВНС.
25. Оволодіти умінням малювати загальну схему взаємовідносин між центральним і периферійними відділами парасимпатичної частини ВНС.
26. Оволодіти умінням малювати схему будови вегетативних сплетень черевної порожнини і порожнини малого таза.
27. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах: судини верхніх кінцівок, судини нижніх кінцівок.
28. Оволодіти умінням демонструвати на препаратах: грудні нерви, гілки шийного сплетення, гілки плечового сплетення, гілки поперекового сплетення, гілки крижового та куприкового сплетення.
29. Підготовка огляду наукової літератури або проведення наукового дослідження (за вибором). Аномалії розвитку артеріальних судин. Аномалії розвитку венозних судин.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за розкладом кафедри, з запрошенням на корпоративну пошту та в google календарі.

Методи навчання: лекції у форматі відео або прямої трансляції, використання презентацій, інтерактивних схем для візуалізації будови органів, симулятори органів та систем для відпрацювання будови, використання тестів і завдань з миттєвою перевіркою знань.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (https://knmu.edu.ua/doc_block_type/instrukciyi-navchalnogo-procjesu/). Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми освітнього компоненту (ПНД) та підсумкового заняття (ПЗ) здобувачу виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Підсумковий бал за (ПНД) та підсумкові заняття (ПЗ) визначається як середнєарифметичне традиційних оцінок за кожне заняття та ПЗ, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицями.

Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять ([chrome-](#)

[extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf](https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf)).

Індивідуальні завдання (ІЗ) Індивідуальні завдання студента (далі – ІЗ) не є обов’язковим елементом, але при бажанні здобувача освіти може бути виконане і оцінюються в балах ECTS (не більше 10), які додаються до суми балів, набраних за поточну навчальну діяльність. На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (не більше 10).

Підсумковий контроль. Підсумкове заняття (далі - ПЗ) обов’язково проводиться згідно з робочою навчальною програмою з освітнього компоненту протягом семестру за розкладом, під час занять. Прийом ПЗ здійснюється викладачем академічної групи. Кафедра забезпечила для підготовки до ПЗ на платформі moodle такі матеріали: перелік теоретичних питань, перелік практичних навичок, тестові завдання, критерії оцінки знань і умінь здобувачів.

Оцінка з дисципліни (ОД). Дисципліна вивчається протягом 3-х семестрів, оцінка з освітнього компоненту визначається як середнє арифметичне балів за три семестри, протягом яких вивчалась дисципліна, які переводяться у 120-бальну шкалу ECTS (табл.1) з додаванням балів, одержаних безпосередньо на іспиті, мінімальна кількість балів-50; максимальна -80. Максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати за вивчення освітнього компоненту – 200 балів, у тому числі максимальна кількість балів за поточну навчальну діяльність – 120 балів, а також максимальна кількість балів за результатами іспиту - 80 балів. Мінімальна кількість балів становить 120, у тому числі мінімальна поточна навчальна діяльність – 70 та за результатами іспиту – 50 балів.

Оцінка з дисципліни - є сума балів за ПНД та іспиту від min – 120 до max - 200 і відповідає традиційній оцінці: «задовільно», «добре», «відмінно». Одержана здобувачем кількість балів з освітнього компоненту далі оцінюється за 200 бальною шкалою, ECTS та традиційною системою («задовільно», «добре», «відмінно»).

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: активно долучатися до всіх видів роботи на заняттях, щодня приділяти час самостійній підготовці та виконанню завдань, не соромитися ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, своєчасно здавати роботи й виконувати всі форми контролю знань.

Відвідування занять. Регулярне відвідування занять є обов’язковою умовою успішного засвоєння навчального матеріалу. Здобувач освіти повинен бути присутнім на всіх лекціях, практичних заняттях. Пропуски занять без поважних причин не допускаються та можуть вплинути на ПНД. У разі пропуску з поважних причин здобувач освіти має самостійно опрацювати пропущений матеріал і відпрацювати заняття викладачу своєї групи, або черговому викладачу згідно розкладу та через запис АСУ. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять ([chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf](https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf)).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту. Під час навчальних занять дозволяється використовувати електронні пристрої (ноутбуки, планшети, смартфони) лише з навчальною метою — для ведення конспектів, пошуку навчальної інформації чи виконання завдань, пов’язаних із темою заняття. Використання гаджетів у спосіб, що

відволікає від навчального процесу або заважає іншим учасникам, забороняється. Застосування інструментів штучного інтелекту дозволяється лише для допомоги у навчанні — для пошуку, узагальнення або перевірки інформації, підготовки до занять тощо. Забороняється використовувати ШІ для виконання індивідуальних чи контрольних робіт замість власної інтелектуальної діяльності.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Освітній процес забезпечується з урахуванням принципів рівності та доступності. Здобувачам освіти з особливими освітніми потребами створюються умови для повноцінної участі у навчанні - з урахуванням індивідуальних можливостей, стану здоров'я та специфіки потреб.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Анатомія людини : підручник : у 3 т. / А. С. Головацький, В. Г. Черкасов, М. Р. Сапін [та ін.]. – 7-ме вид., доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2019.
2. Анатомія людини : підручник / [Кривко Ю. Я., Черкасов В. Г., Кравчук С. Ю. Сопнєва Н. Б. та ін.]; за ред.: проф. Кривко Ю. Я., проф. Черкасова В. Г. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 448с.
3. Анатомія людини: підручник / С. М. Білаш, М. М. Коптев, О. М. Проніна, О. М. Беляєва ... – Київ: «Медицина», 2023. – 279 с.
4. Extbooks and Reference Books Gray, H. *Gray's Anatomy for Students* – 4th edition, Elsevier, 2020. – 1072 p.
5. Rohen, J. W., Yokochi, C., Lütjen-Drecoll, E. *Color Atlas of Anatomy: A Photographic Study of the Human Body* – 8th edition, Wolters Kluwer, 2021.
6. Human Anatomy, Global Edition / Elaine Marieb, John Mallatt, Patricia Brady – Pearson, видання ~2019–2020.
7. Netter, F. H. *Atlas of Human Anatomy* – 7th edition, Elsevier, 2019. – 608 p.

Зав. кафедри проф.

Ігор КОЛІСНИК